

Rol en positie van de samenwerkende energiecoöperaties in de energietransitie G&V

16-06-2019

Opdrachtgever: Regio Gooi & Vechtstreek, contactpersoon H. Uneken

Opdrachtnemer, Energie Verbonden, Anne-Marie Poorthuis, coördinator

Juni 2019

Samenvatting

Op 13 juni 2019 hebben de samenwerkende energiecoöperaties G&V verenigd in Energie Verbonden, de hoofdlijnen van dit plan vastgesteld waarmee zij de rol en positie van de energiecoöperaties in de verschillende opgaven van de energietransitie aanscherpen, waar nodig krachten bundelen en de eigen kracht van de lokale energiecoöperaties versterken.

Bewoners bouwen aan professionele maatschappelijke organisaties

De lokale energiecoöperaties in het Gooi zijn opgericht door bewoners die de energietransitie als een gezamenlijke opgave beschouwen en mogelijkheden zien om daaraan door, voor en met bewoners vorm te geven. Zij bouwen aan professionele maatschappelijke organisaties, die coöperatief werken vanuit bewonersperspectief, investeren in energiebewustzijn, energiebesparing en/of energieopwekking en kennis en kunde uit de lokale samenleving benutten. De lokale energiecoöperaties in het Gooi zijn in verschillende fasen van ontwikkeling en bundelen krachten om elkaar te faciliteren, van elkaar te leren en kwaliteit te realiseren. Tegelijk blijven energiecoöperaties lokaal vanuit de samenleving ondernemen en hun diensten afstemmen op de lokale praktijk.

Gezamenlijke opgaven

Tijdens de voorbereiding van dit plan zijn de samenwerkende energiecoöperaties steeds meer naar elkaar toegroeid en bereid tot samenwerking. Dit plan maakt concreet hoe de energiecoöperaties zich willen positioneren in de gezamenlijke opgaven van de energietransitie en wat de energiecoöperaties via Energie Verbonden samen willen aanpakken, monitoren, ontwikkelen en steunen om de energiecoöperaties lokaal te versterken. Het plan gaat uit van drie gezamenlijke opgaven: verduurzamen van de particuliere woningvoorraad, participatie in de warmtetransitie en de wijkaanpak, en het opwekken van nieuwe energie met 50% lokaal eigendom.

Verduurzamen gebouwde omgeving

De gezamenlijke opgave voor het verduurzamen gebouwde omgeving en specifiek de particuliere woningvoorraad is bijzonder. Enerzijds omdat het gaat over particulier eigendom van mensen die daar in eerste instantie zelf over beslissen en anderzijds omdat het verduurzamen van de gebouwde omgeving en de diversiteit aan woningen heel veel maatwerk vraagt. Dit vraagt een persoonlijke benadering van bewoners. De samenwerkende energiecoöperaties hebben een bewonersreis geformuleerd die zij lokaal faciliteren en regionaal monitoren. De bewonersreis omvat de stappen bewustwording, oriëntatie op de eigen woning, oriëntatie op de omgeving, verduurzamingsplan, aanvragen en beoordelen van offertes, uitvoering van maatregelen en toetsen van concreet resultaat.

Energiecoaches

Voor het persoonlijk benaderen van bewoners spelen de energiecoaches een belangrijke rol. Inmiddels zijn er zo'n 70 energiecoaches en is besloten om de planning, inzet en kwaliteitsontwikkeling van deze energiecoaches regionaal te gaan organiseren. De training, bijscholing en netwerkbijeenkomsten voor energiecoaches worden al langer regionaal gedaan. Daar zijn nu met behulp van een digitale tool de planning, inzet, kwaliteitsontwikkeling en monitoring van de bewonersreis aan toegevoegd. Energiecoaches zijn vrijwillige professionals of ervaren bewoners die met de bewoner de energiestaat van de woning verkennen en samen met de bewoner de mogelijkheden voor verduurzaming onderzoeken.

Lokale focus en infrastructuur

Energiecoöperaties werken met behulp van lokale netwerken aan een lokale infrastructuur waarbij

bewoners de weg naar de energiecoöperatie snel weten te vinden en energiecoöperaties zoveel mogelijk bewoners weten te bereiken. Lokaal komt de focus van de energiecoöperatie te liggen op een diversiteit van activiteiten waarmee bewoners verder worden geholpen in de bewonersreis. Deze activiteiten worden niet alleen uitgevoerd door energiecoaches, maar door een breed team van de energiecoöperatie.

Energiedienstenbedrijf

Energie Verbonden ziet zichzelf als partner in een op te richten energiedienstenbedrijf voor het verduurzamen van de particuliere woningvoorraad en staat voor het faciliteren van de bewonersreis als primair proces van energiecoöperaties. Energiecoöperaties ondersteunen bewoners bij het goed doorlopen van de bewonersreis, zorgen dat bewoners zelf aan het stuur blijven en daarbij optimaal worden ondersteund. Bij elke stap van de bewonersreis worden faciliteiten geboden en de energiecoöperaties blijven creatief in het bereiken en faciliteren van bewoners. Vanuit de energiecoöperaties is er op dit moment vooral behoefte aan goede afstemming met bedrijven en specialisten voor het kiezen en uitvoeren van concrete maatregelen. We hopen dat het energiedienstenbedrijf daarin een schakel kan zijn zonder het stuur over te nemen.

Regionaal energieloket

Voor het faciliteren en monitoren van de bewonersreis is een goede informatievoorziening onontbeerlijk. Energie Verbonden opteert voor een coöperatief energieloket waaraan verschillende partijen een bijdrage leveren die aansluit bij de lokale praktijk en afgestemd is op de bewonersreis als primair proces van de energiecoöperaties. Ons huidige energieloket voorziet daar nog niet in. Zowel de lokale energiecoöperaties als Energie Verbonden zijn een serieuze schakel in het toegankelijk maken van informatie voor bewoners.

Partner in de wijkaanpak

De wijkaanpak in de energietransitie gaat over de stappen die nodig zijn om met een hele wijk van het aardgas af te gaan. Dat is landelijk gezien een opgave waar gemeenten voor staan en samen met bewoners en partijen invulling aan moeten geven. Energiecoöperaties zien zichzelf als partner in de wijkaanpak. De energiecoöperaties hebben een belangrijke rol in het voorbereiden van de wijkaanpak met bewoners, zowel door het meenemen van bewoners in de energietransitie als juist weer door het benutten van lokale kennis en deskundigheid. Straatprojecten zijn daarbij een belangrijke opstap naar de wijkaanpak.

Opwekken nieuwe energie en 50% lokaal eigendom

Tenslotte vraagt de gezamenlijk opgave voor nieuwe energie en het streven naar 50% lokaal eigendom om krachtenbundeling. Ook voor de energieopwekking en de investering in collectieve zonneprojecten willen de energiecoöperaties toewerken naar een gedeelde aanpak voor het beoordelen van locaties, technisch onderzoek, technische realisatie en beheer van zonne-installaties. Thans heeft Energie Verbonden al een regionale pool van waaruit technische projectleiding en administratieve kennis beschikbaar zijn.

Regionale energiestrategie (RES)

Energie Verbonden is partner in de RES (regionale energie strategie) en participeert sinds de start van Samen op Pad (24 november 2017) namens de energiecoöperaties in het RET (regionaal energietransitie team). Door consequent te vertrekken vanuit bewonersperspectief krijgt de bewoner een eigen stem in de energietransitie. Het partnerschap staat enigszins onder druk en de energiecoöperaties vragen om meer erkenning voor hun bijdrage aan en positie in de energietransitie. Een 'right to challenge' om hierin serieus te worden genomen.

Inhoud

- Samenvatting
- Energie Verbonden, samenwerkende energiecoöperaties G&V
- Inleiding
- Achtergrond Energie Verbonden
- Verduurzamen gebouwde omgeving en specifiek de particuliere woningvoorraad
 - Bewonersreis van bewustwording tot resultaat
- Rol en positie van energiecoöperaties in de warmtetransitie en de wijkaanpak
- Opwekken nieuwe energie en realiseren 50% lokaal eigendom nieuwe energie
- Energie Verbonden voor gezamenlijke ontwikkeling en services van en voor energiecoöperaties
 - Het primaire proces van de energiecoöperatie
 - Monitoren bewonersreis
 - Regionale organisatie energiecoaches
 - De lokale inzet van de energiecoöperatie
 - Pool van deskundigheid
- Energie Verbonden als partner in de regionale energiestrategie
- Partner in een regionaal energiedienstenbedrijf
 - Voorwaarden voor het participeren in een regionaal energiediensten bedrijf
 - Coöperatief energieloket
- Financiering

Energie Verbonden, samenwerkende energiecoöperaties G&V

Gemeente	Bestuur Energie Verbonden	Energiecoöperaties
Gooise Meren	Miel Janssen	WattNu
Hilversum (roulerend)	Pieter de Boer	HET
	John Dietz	HilverZon
Wijdmeren	Anne-Marie Poorthuis	ECWijdmeren
Blaricum	Peter Uitendaal	Hut van Mie
Laren	Liselotte Smorenborg	
Huizen	Karin Rienstra	HuizZON
Weesp	Paul Roholl (geen bestuur)	WeesperZon
RES	Aernoud Olde	RES NHZ / RET G&V
Coördinatie Energie Verbonden	Anne-Marie Poorthuis	RET G&V

- Gooise Meren
Energiecoöperatie WattNu is partner in Samen Sneller Duurzaam en vertegenwoordigt daarin de energietransitie. RemCom en EC Muiden/Muiderberg maken als buurtinitiatieven sinds kort deel uit van WattNu.
- Weesp
Energiecoöperatie Weesperzon participeert in Energie Verbonden, maar maakt op eigen verzoek geen deel uit van het bestuur, vanwege de gerichtheid op Amsterdam.
- Hilversum
Coöperatie Het en HilverZon participeren roulerend in het bestuur van Energie Verbonden en vertegenwoordigen elkaar. Thans is Pieter de Boer (Het) bestuurslid.
- Coördinator
Voor de dagelijkse organisatie heeft Energie Verbonden een vaste coördinator, deze participeert ook in het RET (regionaal energietransitieteam)
- Adviseur RES (regionale energiestrategie)
Tenslotte heeft Energie Verbonden een vaste adviseur RES, die ook participeert in het RET en de samenwerkende energiecoöperaties vertegenwoordigt in het RES Noord-Holland Zuid

Inleiding

Op 13 juni 2019 hebben de samenwerkende energiecoöperaties G&V verenigd in Energie Verbonden, de hoofdlijnen van dit plan vastgesteld waarmee zij de rol en positie van de energiecoöperaties in de verschillende opgaven van de energietransitie aanscherpen, waar nodig krachten bundelen en de eigen kracht van de lokale energiecoöperaties versterken. Vanuit Energie Verbonden was behoefte ontstaan om rol en positie van de samenwerkende energiecoöperaties in de energietransitie en in Regionale Energie Strategie (RES) Gooi & Vechtstreek te verduidelijken. Energie Verbonden heeft van de regio G&V de opdracht verkregen om hiervoor een plan te maken. Met dit plan nemen de samenwerkende energiecoöperaties een gezamenlijke verantwoordelijkheid die resulteert in een aanpak voor de verschillende opgaven en een partnerschap dat deels lokaal en deels regionaal zal worden uitgevoerd en gemonitord. Gezamenlijke afspraken over rol en positie van energiecoöperaties sluiten niet uit dat energiecoöperaties de lokale praktijk een eigen kleur geven en naast een gezamenlijke basis nog andere lokale diensten bieden en creatief blijven in ontwikkeling.

Tijdens de voorbereiding van dit plan zijn de samenwerkende energiecoöperaties steeds meer naar elkaar toegegroeid en bereid tot samenwerking. Dit plan maakt concreet hoe de energiecoöperaties zich willen positioneren in de gezamenlijke opgaven van de energietransitie en wat de energiecoöperaties via Energie Verbonden samen willen aanpakken, monitoren, ontwikkelen en steunen om de energiecoöperaties lokaal te versterken. Het plan gaat uit van drie gezamenlijke opgaven: verduurzamen van de particuliere woningvoorraad, participatie in de warmtetransitie en de wijkaanpak, en het opwekken van nieuwe energie met 50% lokaal eigendom.

De lokale energiecoöperaties in het Gooi zijn opgericht door bewoners die de energietransitie als een gezamenlijke opgave beschouwen en mogelijkheden zien om daaraan door, voor en met bewoners vorm te geven. Zij bouwen aan professionele maatschappelijke organisaties, die coöperatief werken vanuit bewonersperspectief en investeren in energiebewustzijn, energiebesparing en/of energieopwekking. Regionaal zijn de energiecoöperaties in het Gooi verenigd in Energie Verbonden en werken samen aan ontwikkeling, zowel aan de ontwikkeling van coöperaties in opbouw als aan de gezamenlijke opgaven. Energie Verbonden is partner in de regionale energiestrategie (RES) G&V en vertegenwoordigt daarin het gebruikers/bewonersperspectief. Dit partnerschap staat regelmatig onder druk of wordt vergeten bij de regionale plannen. De samenwerkende energiecoöperaties vragen om meer erkenning en positie als partner in de regionale energietransitie. De energiecoöperaties zijn bereid daarin te blijven investeren.

Achtergrond Energie Verbonden

Energie Verbonden is in 2017 gestart vanuit de samenwerkende energiecoöperaties in het Gooi om krachten te bundelen, samen te ontwikkelen en kwaliteit te organiseren. Daarbij was de ambitie dat in alle gemeenten in het Gooi een energiecoöperatie van de grond kwam die zich bezig houdt met energiebewustzijn, energiebesparing en energieopwekking vanuit bewonersperspectief. Hierin heeft Energie Verbonden ook geïnvesteerd door initiatieven te ondersteunen, waar nodig initiatiefnemers te zoeken, verschillende initiatieven in gemeenten bij elkaar te brengen, vraagbaak te zijn voor de opbouw en organisatie van de energiecoöperaties en eigen kennis, stukken en werkwijzen uit te wisselen.

In 2018 is Energie Verbonden officieel een stichting geworden, bestuurd door de samenwerkende energiecoöperaties (die deels nog in oprichting waren). Het bestuur bestaat uit één contactpersoon per gemeente (met uitzondering van Weesp die wel participeert, maar niet mee wil besturen

vanwege de gerichtheid op Amsterdam). Daarnaast heeft Energie Verbonden een vaste coördinator en een adviseur RES (regionale energiestrategie), die beiden namens Energie Verbonden participeren in het RET (regionaal energietransitieteam).

In 2018 is Energie Verbonden verder gegroeid als ontwikkelcentrum en samenwerkingsverband van energiecoöperaties. Belangrijkste activiteiten zijn geweest:

- Organiseren energiecoachtraining en bijscholing, opbouwen bestand van energiecoaches
- Vormgeven aan de bewonersreis en investeren in faciliteiten daarvoor, zoals bijvoorbeeld de pilot Energie Thuis, verdiepende workshops voor bewoners die vragen hebben over het aanvragen en beoordelen van offertes of financiering daarvan.
- Vraagbaak voor de lokale energiecoöperaties in ontwikkeling en uitwisselen van stukken en werkwijzen
- Opbouwen regionale pool van (betaalde) deskundigheid die lokaal opkomt en regionaal gedeeld wordt, zoals technische projectleiding collectieve opwekking, inrichten Econobis, workshopleiders, straatprojectleiders, energieadviseurs en facilitators voor de bewonersreis en projectleiders voor een diversiteit aan thema's en initiatieven.
- Participeren in RET (regionaal energietransitieteam) en Boeg en vertegenwoordigen van het gebruikers-/bewonersperspectief.

In 2019 gaat de opgave van Energie verbonden nog een stap verder. De samenwerkende energiecoöperaties in het Gooi willen erkenning en duidelijkheid over rol en positie in de regionale en lokale energietransitie en tegelijkertijd werken aan een volgende stap in het bundelen van krachten via Energie Verbonden. Verschillende werkzaamheden die nu lokaal door elke energiecoöperatie worden uitgevoerd willen zij regionaal via Energie Verbonden gaan organiseren. Dat scherpt ook aan waar energiecoöperaties lokaal voor willen staan.

Het voorbereiden van dit plan heeft nog een extra impuls gegeven aan de samenwerking van de energiecoöperaties in Energie Verbonden. Het plan is door alle energiecoöperaties bevestigd. De basis is er en de energiecoöperaties gaan graag samen verder aan de slag en ondersteunen elkaar om lokaal deze stappen waar te maken.

Overigens staan de samenwerkende energiecoöperaties in het Gooi niet alleen in hun ontwikkeling. Zij beschikken over een sterke landelijke koepelorganisatie (Energie Samen) waar ze lid van zijn, zelf in investeren en die naast landelijke positionering ook bijdraagt aan de professionele ontwikkeling van de lokale energiecoöperaties waardoor de energietransitie vanuit bewoners steeds meer gezicht krijgt.

Verduurzamen gebouwde omgeving en specifiek de particuliere woningvoorraad

De gezamenlijke opgave voor het verduurzamen gebouwde omgeving en specifiek de particuliere woningvoorraad is bijzonder. Enerzijds omdat het gaat over particulier eigendom van mensen die daar in eerste instantie zelf over beslissen en anderzijds omdat het verduurzamen van de gebouwde omgeving en de diversiteit aan woningen heel veel maatwerk vraagt. Dit vraagt een persoonlijke benadering van bewoners. De samenwerkende energiecoöperaties hebben een bewonersreis geformuleerd die zij faciliteren en monitoren. Dit doen zij deels lokaal en deel regionaal. Door als samenwerkende energiecoöperaties krachten te bundelen is de gezamenlijke expertise hiervoor aanwezig en kunnen zij dit nog beter als nu tot uitvoering gaan brengen en verder ontwikkelen.

De bewonersreis van bewustwording tot resultaat

- Bewustwording en oriëntatie algemeen
- Oriëntatie op de eigen woning
- Oriëntatie op de omgeving
- Verduurzamingsplan bewoner
- Offertes aanvragen en beoordelen
- Uitvoeren maatregelen
- Toetsen van resultaten

Elke stap in de bewonersreis vraagt inzet van de energiecoöperaties. Soms in samenwerking met andere partners. Deze inzet is niet statisch. Het vraagt creativiteit om in elke stap de bewoner te blijven bereiken.

1. Bewustwording en oriëntatie algemeen

Bewustwording van de bewoner mbt de energietransitie als actueel maatschappelijk thema en de algemene oriëntatie van de bewoner op het verduurzamen van de woning.

Inzet energiecoöperatie:

- Informatie geven, gesprek op gang brengen en toegankelijk maken van informatie via loket, website, bijeenkomsten, gesprekken, infopunten, sociale media, flyers.
- Betrekken van bewoners bij het organiseren van de aandacht voor de energietransitie en het aantrekken en opbouwen van lokale kennis en kunde.

Samenwerking

Samenwerking met buurtplatforms, lokale netwerken, maatschappelijke organisaties en andere lokale kanalen en partners om contacten te leggen met bewoners en lokaal identiteit te geven aan de energietransitie.

2. Oriëntatie op de eigen woning

Wat betekent de energietransitie voor het eigen huis van de bewoner? Wat is de energiestaat van de woning en welke stappen zijn er nodig om tot verduurzaming te komen?

Inzet energiecoöperatie:

- Persoonlijk in contact met bewoners via energiecoachgesprekken. Met name via de energiecoach maakt de energiecoöperatie persoonlijk contact met de bewoner en zijn energievraagstukken.
- Vaststellen van de energiestaat van de woning en een aanzet tot een verduurzamingsplan met behulp van een checklist en een warmtescan.

Samenwerking

De energiecoöperaties werken samen in Energie Verbonden aan kwaliteit, planning en inzet van

energiecoaches en breiden dat komend jaar nog meer uit. Een energiecoach is een betrokken bewoner, een ervaringsdeskundige of vrijwillige professional, die beschikbaar is voor (gratis) gesprekken met bewoners over de mogelijkheden voor energiebesparing aan de woning. Energiecoaches worden regionaal getraind en geschoold (zie bijlage 1). Voor de regionale training van energiecoaches wordt samengewerkt met Hoom. Daarnaast is er vier keer per jaar een bijscholing.

3. Oriëntatie op de omgeving

In wat voor buurt woont de bewoner met wat voor huizen? Uit welke periode zijn de huizen en wat voor woningtypen? Wat is de energiestaat van de buurt? Wat doen de buren? Is er onderling afstemming? Welke energiebronnen zijn geschikt voor deze buurt? Zijn er voorbeeldhuizen?

Inzet energiecoöperatie

- Samen met bewoners inzicht krijgen in de energiestaat van de eigen straat/buurt.
- Opzetten van straat en buurtgesprekken en -projecten.
- Onderzoeken van de mogelijkheden van de straat/buurt.
- Voorbeeldhuizen in beeld brengen, bijvoorbeeld via interviews.
- Straatprojecten zijn ook een opstap naar de wijkaanpak.

Samenwerking

Voor de oriëntatie op de omgeving wordt samengewerkt met de gemeente en met specialisten uit het RET. Bijvoorbeeld voor de kaarten van de buurt, inzicht in energiebronnen en het voorbereiden van de wijkaanpak.

4. Verduurzamingsplan

Welke maatregelen vraagt de woning? Welke fasering voor de uitvoering van maatregelen past bij de bewoner? Wat zou de bewoner samen met de buurt kunnen doen? Is er een financieringsplan nodig?

Inzet energiecoöperatie

- Bijhouden van een woningdossier door de coöperatie en volgen van de bewoner.
- Bewoners individueel, via bijeenkomsten of via straatprojecten ondersteunen bij het maken van een verduurzamingsplan
- Bewoners ondersteunen bij het gebruiken van een digitaal (Hoom)dossier als tool van de bewoner zelf.
- Voor specialistische vragen op het gebied van maatregelen en financiering zo nodig verwijzen naar (betaalde) energieadviseurs en bedrijven.

Samenwerking

Via de landelijke koepel van energiecoöperaties (Energie Samen en specifiek Hoom) maken de energiecoöperaties gebruik van verschillende digitale tools voor bewoners die ook steeds verder ontwikkeld worden.

5. Offertes aanvragen en beoordelen

Bij welk bedrijf vraagt de bewoner offertes aan? Is dat bedrijf deskundig en betrouwbaar. Biedt het kwaliteit? Waar moet de bewoner op letten bij het aanvragen van een offerte? Hoe beoordeel je als bewoner een offerte? Hoe kom je tot een beslissing?

Inzet energiecoöperatie

- Bewoners helpen om zelf inzicht te krijgen in het aanvragen en beoordelen van offertes door goede informatie

- Uitwisselen en toetsen van offertes in workshops en verdiepende bijeenkomsten.
- Indien nodig verwijzen we naar (betaalde) energieadviseurs voor specialistisch advies.
- Aanbieden van collectieve inkoopacties, die ook weer een motor zijn om bewoners door de bewonersreis te helpen. Bewoners kunnen bij collectieve acties kiezen voor meer of minder (betaalde) ondersteuning bij besluitvorming en uitvoering.

Samenwerking

Energiecoöperaties werken eraan om een onafhankelijke maar steunende en monitorende rol te blijven bieden. Elke energiecoöperatie heeft contact met enkele (bekende) bedrijven in de regio. Er is behoefte aan een uitgebreider netwerk van bedrijven om mee samen te werken als partners in de energietransitie. Met name dit partnerschap is in de regio nog onderontwikkeld. Opvallend is ook dat bedrijven ook niet als partner in de RES G&V vertegenwoordigd zijn. Dit vraagt aandacht.

6. Uitvoeren maatregelen

Hoe verloopt de uitvoering van de maatregelen? Zijn de bedrijven beschikbaar? Worden afspraken nagekomen en is het naar wens?

Inzet energiecoöperatie

- Ieder bewoner beslist uiteindelijk zelf welke maatregelen uitgevoerd worden. De energiecoöperatie is daarin een vraagbaak en gesprekspartner.
- Bij collectieve inkoopacties nemen energiecoöperaties een verantwoordelijkheid zowel voor de aanbieders die ze (samen met een werkgroep van bewoners) selecteren als voor het proces om tot uitvoering te komen en het realiseren van een effectieve en betrouwbare collectieve inkoop.

Samenwerking

Energie Verbonden hoopt via het energiedienstenbedrijf de samenwerking met bedrijven en specialisten uit te breiden.

7. Toetsen van resultaten bewonersreis

In hoeverre nemen bewoners daadwerkelijk stappen in de bewonersreis? Hoe verloopt dat proces van de bewoner? Hoe pakken bewoners het aan? Komt de energietransitie vanuit bewoners op gang?

Inzet energiecoöperatie

- De samenwerkende energiecoöperaties zijn met name hierin krachten aan het bundelen.
- Elkaar ondersteunen door de bewonersreis regionaal via Energie Verbonden te monitoren

Samenwerking

- Investeren in de afstemming met bewoners, gemeente, bedrijven en maatschappelijke organisaties over de voorwaarden en faciliteiten die nodig zijn om de bewonersreis nog meer te laten slagen.

Rol en positie energiecoöperaties in de warmtetransitie en de wijkaanpak

De wijkaanpak in de energietransitie gaat over de stappen die nodig zijn om met een hele wijk van het aardgas af te gaan. Dat is landelijk gezien een opgave waar gemeenten voor staan en met veel partijen samen invulling aan moeten geven. Energiecoöperaties zien zichzelf als partner in de wijkaanpak.

- Enerzijds door de lokale investering die energiecoöperaties al doen voordat een wijkaanpak gaat starten. Naast het werken aan de bewonersreis, zijn met name straat- en buurtprojecten een mooie voorbereiding en opstap naar de wijkaanpak. In verschillende straten en buurten worden nu al werkgroepen van bewoners gevormd die zich specifiek buigen over de warmtetransitie. Ook is de energiecoöperatie voor bewoners een schakel naar een breder netwerk van kennis en deskundigheid in de regio en landelijk.
- Anderzijds zorgt de energiecoöperatie er principieel voor dat in elke wijkaanpak gebruik wordt gemaakt van wat er al is in de wijk. De energiecoöperatie werkt er voortdurend aan om zowel de betrokkenheid als de deskundigheid van de lokale samenleving zichtbaar te maken en te benutten. Als partner in de wijkaanpak staan energiecoöperaties ervoor dat het bewonersperspectief nadrukkelijk vertegenwoordigd blijft. Een wijkaanpak is een langdurig traject en dat vraagt om een intensieve relatie met bewoners en partijen die bewoners mobiliseren.
- Energiecoöperaties hanteren een logische opschaling van de individuele bewoner naar de straat en de buurt en van een straat/buurtaanpak met werkgroepen samen met buurtplatforms en lokale netwerken naar een volledige wijkaanpak van het gas af. Wie projectleider wordt van een wijkaanpak en welke specialisten worden ingezet om de gewenste warmtetransitie te onderzoeken zal per wijk verschillend zijn. Belangrijk uitgangspunt van de energiecoöperaties als partner in de wijkaanpak is dat het plan voor de wijkaanpak en het betrekken van deskundigheid daarvoor samen met de wijken wordt bepaald.

Opwekken nieuwe energie en realiseren 50% lokaal eigendom

Bijna alle energiecoöperaties in het Gooi houden zich bezig met energieopwekking via collectieve daken en parken volgens de zogenoemde postcoderoosregeling. Zij blijven ook voortdurend op zoek naar daken en parken die daarvoor in aanmerking komen. Daarnaast organiseren energiecoöperaties collectieve inkoopacties voor zonnepanelen op het eigen dak en VVE trajecten, die soms ook weer gecombineerd worden met een postcoderoos. Daarmee leveren energiecoöperaties een bijdrage aan de lokale opgave voor nieuwe energie en het realiseren van 50% lokaal eigendom.

Aangezien de investering in dit soort projecten groot is hebben de samenwerkende energiecoöperaties zichzelf de vraag gesteld of ze hierin krachten kunnen bundelen. Wat zou het opleveren en kosten als ze deze projecten regionaal vanuit Energie Verbonden gezamenlijk zouden gaan organiseren? Voor het beoordelen van locaties, technisch onderzoek, technische realisatie en beheer van zonne-installaties, zouden ze heel goed regionaal krachten kunnen bundelen en een gedeeld servicebureau kunnen opzetten. Thans delen ze al de technische projectleiding en de administratieve kennis en deskundigheid via een pool vanuit Energie Verbonden. Ook zijn ze via Energie Verbonden in gesprek over het adopteren van een Gooimolen uit Almere.

Het vinden van eigenaren die daken en parken beschikbaar willen stellen voor postcoderoosprojecten, het betrekken van bewoners en het werven van participanten blijft dan de lokale rol van de energiecoöperatie.

Energie Verbonden voor gezamenlijke ontwikkeling en services

Het primaire proces van de energiecoöperatie

De bewonersreis is als het ware het primaire proces van de energiecoöperatie die zich bezig houdt met het verduurzamen van de particuliere woningvoorraad. De samenwerkende energiecoöperaties gaan regionaal krachten bundelen en expertise delen om deze bewonersreis zo goed mogelijk uit te voeren. Het gaat om het monitoren van de bewonersreis, het faciliteren van de planning, inzet en kwaliteit van de energiecoaches en het creatief zoeken naar mogelijkheden om belemmeringen weg te nemen in de bewonersreis.

Monitoren bewonersreis

De samenwerkende energiecoöperaties zijn bereid om verantwoordelijkheid te dragen voor de bewonersreis. Dit vraagt van sommige energiecoöperaties lokaal nog wel een ontwikkeling. Regionaal monitoren van de bewonersreis resulteert mede in het faciliteren van de lokale coöperatie in deze ontwikkeling. De monitoring laat zien of bewoners stappen nemen, welke stappen bewoners nemen en hoe dat tot resultaat komt. Via monitoring van de bewonersreis werken energiecoöperaties lokaal en regionaal ook aan de afstemming met andere partijen die daaraan bijdragen zoals gemeente, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Regionale organisatie energiecoaches

Planning, inzet en kwaliteitsontwikkeling van energiecoaches organiseren de energiecoöperaties straks helemaal vanuit de regio en samen met het monitoren van de bewonersreis kan elke lokale energiecoöperatie hiervan profiteren. Alle aanvragen voor een energiecoachgesprek komen via formulieren op de lokale website regionaal binnen en de inzet wordt regionaal gepland. In navolging van Duurzaam Thuis Twente gaan de energiecoöperaties werken met een speciale digitale tool die de inzet van energiecoaches organiseert en de bewonersreis monitort. De samenwerkende energiecoöperaties hebben op dit moment (inclusief de basistraining van juni 2019) een bestand van ruim zeventig energiecoaches die via dit systeem voor het hele Gooi gepland kunnen worden. Samen met de monitoring kan straks ook de kwaliteit van de energiecoaches teruggekoppeld worden naar de lokale energiecoöperatie en regionaal meegenomen worden in verder ontwikkeling. De basistraining voor energiecoaches wordt al regionaal georganiseerd in samenwerking met coöperatie Hoom en daarnaast wordt er vier keer per jaar een netwerkbijeenkomst/bijtscholing voor de energiecoaches georganiseerd.

De lokale inzet van de energiecoöperatie

Lokaal komt de focus van de energiecoöperatie dan nog meer te liggen op een diversiteit van activiteiten waarmee bewoners verder worden geholpen in de bewonersreis. Energiecoöperaties werken aan een lokale infrastructuur waarbij bewoners de weg naar de energiecoöperatie snel weten te vinden en energiecoöperaties zoveel mogelijk bewoners weten te bereiken.

Pool van deskundigheid

Sinds begin 2018 wisselen de samenwerkende energiecoöperaties deskundigheid uit en vormen een regionale pool van deskundigen van en voor energiecoöperaties. Deze pool wordt verder uitgebreid en georganiseerd. Het gaat om deskundigheid op het gebied van collectieve zonneprojecten, collectieve inkoop, VVEtrajecten, energieadviseurs en energiefacilitators, administratie Econobis,

straatprojectleiders, workshopleiders, projectleiders en het opzetten van coöperaties. Deze pool hangt nauw samen met de lokale ontwikkeling van de energiecoöperaties en helpt ook de lokale stappen in ontwikkeling te overbruggen. Elke energiecoöperatie maakt hierin zijn eigen stappen en maakt meer of minder gebruik van beschikbare expertise. Via Energie Verbonden blijven energiecoöperaties hierin samen leren en ontwikkelen.

Energie Verbonden als partner in de Regionale Energiestrategie

Energie Verbonden is partner in de RES (regionale energie strategie) en participeert sinds de start van Samen op Pad (24 november 2017) namens de energiecoöperaties in het RET (regionaal energietransitie team). Door consequent te vertrekken vanuit bewonersperspectief krijgt de bewoner een eigen stem in de energietransitie. Dit partnerschap staat regelmatig onder druk, mede sinds de wijzigingen in de Boeg structuur en de nieuwe activiteiten op het niveau van de RES. De energiecoöperaties vragen om meer erkenning en positie voor hun bijdrage aan de energietransitie. Energiecoöperaties vinden het noodzakelijk om ook bestuurlijk het bewonersperspectief te vertegenwoordigen. Daarnaast leveren de energiecoöperaties vanuit bewonersperspectief en vanuit hun rol als energiecoöperaties een bijdrage aan de werkgroepen in het RET (regionaal energietransitie team). Overigens zou naast een vertegenwoordiging van gemeenten, specialisten, energiecoöperaties en woningcorporaties ook een vertegenwoordiging of schakel vanuit uitvoerende bedrijven een goede toevoeging zijn.

Partner in een regionaal energiedienstenbedrijf

Energie Verbonden kijkt uit naar een energiedienstenbedrijf waarin verschillende partners samen tot een afgestemde dienstverlening komen. Energie Verbonden ziet zichzelf als partner in dit regionale energiedienstenbedrijf voor het verduurzamen van de particuliere woningvoorraad. Energie Verbonden faciliteert en monitort daarin de bewonersreis en zet een groot netwerk van energiecoaches in om bewoners te ondersteunen. Door de samenwerking van de energiecoöperaties en het investeren in ontwikkeling afgelopen twee jaar is Energie Verbonden voorbereid als partner in het energiedienstenbedrijf en door het bundelen van krachten ook in staat om de lokale energiecoöperaties die nog in opbouw zijn daarin mee te nemen.

Energie Verbonden gaat er van uit dat er andere partners zijn in het energiedienstenbedrijf die meer specialistisch advies geven of specialistische diensten leveren. De verschillende partners vormen samen een dienstverlenende omgeving rond het bewonersproces, terwijl de bewoner met de energiecoöperatie toch zijn eigen bewonersproces blijft sturen. Energiecoöperaties hebben in ieder geval de volgende aanvullende diensten nodig om het bewonersproces zo goed mogelijk te laten verlopen en waar mogelijk te versnellen:

- Het energieloket met deskundige en actuele informatie voor bewoners over verduurzamingsmaatregelen
- Toegankelijke en aantrekkelijke verduurzamingsleningen voor bewoners (ook beschikbaar voor mensen boven de 75 jaar).
- Aanspreekpunt van een regionaal netwerk van bedrijven dat toegerust is op de energietransitie, inclusief een scholingstraject voor verduurzaming van het MKB.
- Energieadviseurs die bewoners met specialistische vragen verder helpen en zo nodig de uitvoerende bedrijven deskundig voorbereiden op de uitvoering.

- Energie Verbonden vormt door de krachtenbundeling van de energiecoöperaties ook een dienstverlenende omgeving voor de bewonersreis, maar dan coöperatief georganiseerd.

De overheid is verantwoordelijk voor het bij elkaar brengen van de verschillende partijen. De energiecoöperaties faciliteren het bewonersproces waarbij bewoners zelf coöperatief krachten bundelen. Verschillende bedrijven of zzpers vormen rond het bewonersproces een dienstverlenende omgeving die privaat maar wel verbonden wordt uitgevoerd. Voorwaarde is dat de partijen daadwerkelijk partner zijn in het energiedienstenbedrijf. Bij hiaten in de dienstverlening zoeken de energiecoöperaties zowel samen met bewoners als met partners creatief naar oplossingen. Dit kan leiden tot een uitbreiding of aanpassing van de dienstverlenende omgeving.

Daarbij hoopt Energie Verbonden dat door de samenwerking in het energiedienstenbedrijf het partnerschap in de wijkaanpak ook meer vanzelfsprekend wordt en lokale kracht in de wijk optimaal benut wordt.

Voorwaarden Energie Verbonden om te participeren in een regionaal energiediensten bedrijf

- Erkennen van de samenwerkende energiecoöperaties als partner in het energiedienstenbedrijf
- Erkennen van de samenwerkende energiecoöperaties als professionele maatschappelijke organisaties (enkele coöperaties nog in opbouw)
- Samenwerken in Energie Verbonden voor kwaliteit, deskundigheid en ontwikkeling
- Erkennen van de eigen rol van energiecoöperaties in het verduurzamen van de particuliere woningvoorraad
- Goede afgestemde partners die een dienstverlenende omgeving vormen voor de bewonersreis
- Duidelijke financiering van de energiecoöperaties voor het faciliteren van de bewonersreis en voor de samenwerking in Energie Verbonden.

Coöperatief energieloket

Naast de digitale tool die Energie Verbonden inzet voor het faciliteren en monitoren van de bewonersreis vragen de samenwerkende energiecoöperaties aandacht voor het coöperatief energieloket. Dit coöperatief energieloket sluit nauw aan bij de energiecoöperaties die de toegang tot informatie voor bewoners faciliteren. Energie Verbonden participeert in de landelijke werkgroep van coöperatie Hoom voor het coöperatief energieloket en vraagt de regio G&V dringend om de keuze voor het coöperatief energieloket serieus te overwegen. De rol van energiecoöperaties in het toegankelijk maken van informatie voor bewoners is groot en een loket dat daarbij aansluit maakt de rol van energiecoöperaties vele malen effectiever.

Financiering

De energiecoöperaties ontwikkelen zich tot professionele maatschappelijke organisaties en zien dat ook als een noodzaak voor de energietransitie. De lokale financiering van energiecoöperaties vraagt aandacht, evenals de financiering van Energie Verbonden die nu naast ontwikkelcentrum ook wordt ingericht voor de planning en inzet van energiecoaches en het monitoren van de bewonersreis.

Voor de regionale samenwerking tussen energiecoöperaties zal bij de regio financiering worden aangevraagd. Mogelijk dat dit meegenomen kan worden in de provinciale subsidieaanvraag.

Bijlage 1: Training Energiecoaches voor energiebesparing

De training voor energiecoaches bestaat uit vier dagdelen en wordt uitgevoerd door Robert Tersmette en Laura Schouw van coöperatie Hoom, een landelijke ondersteuningsorganisatie voor energiecoöperaties.

Energiecoaches voeren (op vrijwillige basis) gesprekken en helpen de particuliere woningeigenaar om de stap naar energiebesparing concreet te maken. Met behulp van de informatie uit de training kan de energiecoach samen met een bewoner verkennen welke maatregelen passend zijn. Zo heeft een bewoner meer inzicht in de te nemen maatregelen en is voorbereid op het aanvragen van offertes.

De training is praktijkgericht en omvat een bouwkundig deel en een installatietechnisch deel, een praktijkdeel en een gespreksdeel. De energiecoach krijgt inzicht in energiebesparende maatregelen, de effecten daarvan, de wensen van bewoners, de praktische toepasbaarheid en een oefening in gespreksvoering.

Bouwkundig

- Algemeen: Het is jouw huis en ons klimaat. Wat kun je doen om bij te dragen aan een energiezuiniger wereld. En wanneer doe je wat? Wat zijn de vuistregels?
- Waarom je eerst moet isoleren en je ventilatie op orde brengen. Het verschil tussen tocht en ventilatie.
- Voorkom condens bij het aanbrengen van isolatie.
- Warmteweerstand van materialen; wat is gangbaar en wat is wenselijk
- Het matchen van maatregelen.
- Welk type isolatie past het beste bij welke vloer, muur, kozijn of dak? En wat kost het?

Installatie

- Welke energiebronnen zijn er en hoe krijg je de energie in je huis?
- Wat kan individueel en wat kan collectief?
- Toepassing van energie uit de biomassa, zon, wind, lucht en grondwater.
- Wat is lage-temperatuurverwarming?
- Basisprincipes van de werking van diverse installaties.
- Basisprincipes en de kosten van opwekking en gebruik van energie.
- Terugwinning van warmte uit de ventilatielucht en douchewater.

Praktijk

- Schouwen van een woning in de praktijk.
- Bespreken van de technische en budgettaire mogelijkheden.
- Vergelijken of afstemmen met andere woningen in de buurt.

Energieke Gesprekken

- Voeren van gesprekken met bewoners